

Ruimte op de lössgrond

Op de laatste dag van het jaar rij ik, omhuld door mistbanken, naar het zuiden. Halverwege Limburg klaart de lucht op en rij ik de zonnige heuvels van Zuid-Limburg in voor een interview bij familie Voncken in Eys, net buiten Heerlen. Hun bedrijf van 150 hectare ligt in een cirkel van 15 kilometer rond de woonplaats.

Huib Rijk

Huib Rijk bezoekt elke twee maanden een collega-akkerbouwer en praat met hem over zijn bedrijf. Hoe onderneemt deze akkerbouwer? Hoe maakt hij keuzes en waarom juist deze? En hoe zien de toekomstplannen er uit?

Wat mij opvalt

Vrijwel de hele akkerbouw in Nederland wordt gekenmerkt door de hoge gemiddelde leeftijd van de ondernemers. Over een periode van 10 tot 20 jaar gaan velen stoppen. Het land zal niet braak komen te liggen. Dat zal flinke effecten hebben op diverse vlakken. Wat gaan de grondprijzen doen? Het lijkt me – omdat de lössgrond van Zuid-Limburg vruchtbaar is – dat er ruimte komt voor jonge ondernemers om hun bedrijf te ontwikkelen.

Als er één deel van Nederland is waar je in het buitenland waant, is het Zuid-Limburg. Het gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van plateaus, hellingen en dalen. Het grootste deel van het land van Voncken bestaat uit löss en is geschikt voor intensieve akkerbouwteelten. Daarnaast zijn er enkele percelen met kleefarde, een bodemtype dat zwaarder is dan löss en daardoor lastiger te bewerken. Bovendien bevat deze bodem stenen en is de helling tot wel 8 procent. Uien en aardappelen zijn hier geen optie. Een dergelijk perceel kan grenzen aan een perceel waar die intensieve teelten wel mogelijk zijn, slechts door een weg gescheiden. Voorts is de ondergrond wisselend. Op sommige plaatsen is de lösslage meters dik. Op andere plaatsen bestaat de ondergrond uit klei, mergel of zand.

Verder zijn er bijzondere landschapkenmerken. Holle wegen die omzoomd worden door struiken zijn nog enigszins bekend. Maar tevens zijn er graften. Dit zijn beplantingen van wel 6 of 7 meter breed die in een heuvelig gebied de afscheiding vormen tussen delen die min of meer vlak zijn. Vergelijkbaar met de terrassen in de rijstbouw in Indonesië.

Een onderdeel van de bedrijfsvoering van de familie Voncken is dat zij het onderhoud van zowel holle wegen als graften verzorgt.

Geen ploeg meer aanwezig

Het kenmerk van de lössgrond is dat deze erosiegevoelig is op hellingen. Vanuit de provincie heeft dit geleid tot beperkingen in de bedrijfsvoering. „Voor ons vormt die regelgeving wel een thema, maar niet een probleem“, vertelt Voncken senior. Ploegen is nog toegestaan, maar op hun bedrijf is de ploeg al 20 jaar niet meer in gebruik. „Ik heb zelf nog nooit geploegd thuis“, zegt zoon Willem. Met een zeventands Evers-woeler wordt momenteel de hoofdgrondbewerking uitgevoerd, gemiddeld op 25 centimeter diepte. De graanstoppel wordt indien mogelijk dieper losgetrokken tot wel 35 centimeter. Verbetering van het bodemleven, draagkracht van de bodem onder natte omstandigheden en besparing van tijd en

brandstof zijn de voordelen die ze ervaren. Het belangrijkste nadeel is de toegenomen onkruiddruk.

Bedrijfsontwikkeling

Het bedrijf heeft een bijzondere geschiedenis. In de tijd dat Jan Voncken met zijn vader samen boerde, was het nog een gemengd bedrijf. Vervolgens is het gaan specialiseren als volledig melkveebedrijf. Ongeveer tien jaar geleden leken de ontwikkelingsmogelijkheden daar te klein voor. Toen zoon Willem aangaf meer in de akkerbouw te zien, was de keuze snel gemaakt.

Sindsdien is het bedrijf gestaag gegroeid, met name door extra huurland. Dit huren ze van diverse bedrijven, soms bij veehouders, soms bij oudere boeren die geen belang bij intensieve teelten hebben. De gemiddelde leeftijd van de boeren is hoog. „In dit gebied tot aan Maastricht ken ik maar heel weinig leeftijdsgenoten die akkerbouwer willen worden“, zegt Willem. Dit moet op termijn ruimte voor ontwikkeling bieden, hoewel op dit ogenblik de vraag naar grond nog hoog is.

Groei seizoenen

Met 50 hectare vormen aardappelen hun belangrijkste teelt. Ze verbouwen Fontane en Innovator, fritesaardappelen dus. Aviko en Weuthen zijn hun afnemers, voor een deel in poolverband, voor een deel vrij. Een teelt die relatief nieuw in het gebied is, zijn uien. Ze verbouwen ze sinds vijf jaar. Dit betreft overwegend gele uien, maar dit jaar teelden ze ook 5 hectare Crimson, een ras roze uien. De suikerbieten worden afgezet naar Cosun. In sommige jaren worden deze verwerkt in Jülich, Duitsland. Dit jaar heeft Cosun ervoor gekozen ze zelf te verwerken. De oppervlakte graan bedraagt wisselend tussen de 20 en 50 hectare. Naast wintertarwe telen ze wintergerst. „Het past ons beter om het graan allemaal in de herfst te zaaien in plaats van een deel in het voorjaar.“ Ze sluiten echter niet uit in de toekomst ook brouwergerst te telen. Afgelopen groeiseizoen kenmerkte zich

door ongunstige weersomstandigheden. Niet zo dramatisch als in Oost-Brabant en Noord-Limburg. Maar wel zodanig dat de graanopbrengsten bleven steken op 6-7 ton per hectare, tegen normaal 9 of 10. „Gedurende de gehele bloeiperiode was het slecht weer“, zeggen ze hierover. De aardappelen en uien geven in een normaal jaar 55-65 ton per hectare, maar komen dit jaar ook maar aan 40-50 ton. Bovendien heeft de overgang van nat naar droog midden in het seizoen geleid tot groeischeuren.

Veldleuwerik

De maatschap is lid van Stichting Veldleuwerik. De maatregelen die ze al nemen, zoals niet-kerende grondbewerking en zoveel mogelijk gebruik van groenbemesting, sluiten daar goed bij aan. Ze bezoeken vaak de bijeenkomsten van Veldleuwerik in hun gebied. Algemeen is de visie onder telers dat Veldleuwerik een meerwaarde heeft vanwege de wijze van denken over de bedrijfsvoering. Zij vinden het jammer dat het nog te veel ontbreekt aan een verdienmodel om extra waarde uit de markt te halen. „Dat zou de betrokkenheid van telers ten goede komen en tevens nieuwe leden aantrekken.“

Ruimte voor ondernemen

Wat hen verder zorgen baart, is of er wel voldoende mogelijkheden voor de landbouw blijven. Dit geldt voor de bemestingsnormen. „Wij zijn ingedeeld bij de zandgrond. Maar in goede jaren kunnen we ook 100 ton bieten per hectare oogsten. Met de bijpassende aanvoernorm komen we dan te kort.“ Ook in algemene zin hebben ze vraagtekens bij het beleid. „Wij zijn ons er terdege van bewust dat wij ons als landbouwers voortdurend moeten aanpassen. Wij wonen in een heel mooi gebied maar wij moeten vanuit het provinciaal en landelijk beleid wel de kansen krijgen om die aanpassing te volbrengen, zodanig dat ook onze zoon toekomstgericht kan ondernemen“, aldus Jan Voncken. ■

Bedrijfsgegevens

Jan (60 jaar), Noortje (57) en zoon Willem (24) Voncken hebben in maatschap een akkerbouwbedrijf in Eys (LB). Het bedrijf omvat 150 hectare land, waarvan 40 hectare los land; de rest is pacht en eigendom. Het bouwplan omvat 50 hectare aardappelen, 30 hectare bieten, 20 hectare uien en 9 hectare grasland; de rest is tarwe, gerst en maïs.

